

BONNIER
FÖRLAGEN
LÄRA

SKOLUTMANINGEN

FÖRDJUPNINGSMATERIAL TILL

ANANAS OCH SPETSIGA SKOR

– konsten att påverka världen genom beteendedesign

SKOLUTMANINGEN

ANANAS OCH SPETSIGA SKOR
– konsten att påverka världen genom beteendedesign

Skolutmaningen: Ananas och spetsiga skor
– konsten att påverka världen genom beteendedesign

© 2021 Mark Siegbahn och Bonnierförlagen Lära
REDAKTION: Ulrika Wendéus
FORM OMSLAG OCH INLAGA: Jenny Skogvoll / Makeable STHLM

KOPIERING TILLÅTEN

FÖRORD

Hej lärare!

Här har vi sammanställt några fler utmaningar och diskussionsfrågor för dig att arbeta med på din skola, i ditt klassrum, i arbetslaget eller med övriga kollegor på skolan. Här får ni lite hjälp på vägen och inspiration.

Du kommer att få verktyg som motiverar dig, dina elever och dina kollegor. Vi hoppas att du kommer att kunna göra din och dina kollegors arbetsdag lite mer spännande och att du kan ge dina elever en lustfylld skoldag. Vi hoppas också att ni kommer att ha roligt och att ni kommer att uppskatta varandra ännu mer när ni arbetar med beteendedesign i skolan. Och det bästa av allt – ni gör det tillsammans!

Är du redo? Då kör vi!

Mark Siegbahn och Bonnierförlagen LÄRA

INNEHÅLL

FÖRORD	3
INLEDNING – BETEENDEDESIGN I SKOLAN	5
1. BESLUTFATTANDETS UTMANINGAR	6
2. DOSE – SIGNALSUBSTANSER OCH HORMONER	7
3. GEMENSKAP	
Hur vi påverkas av utseende och likheter	8
Konsten att få med sig andra genom små förfrågningar	9
Hur vi påverkas av vad andra gör	10
Att inte kunna bedöma sina egna förmågor eller brister	11
4. BEKRÄFTELSE	
Konsten att få andra att känna sig utvalda	12
Konsten att göra något intressant	13
5. MOTIVATION	
Konsten att skapa minnesvärda ögonblick	14
6. GLÄDJE	
Att bryta invanda mönster	15
Konsten att beröra	16
7. AVSLUT – LE FINALE	17

INLEDNING

Beteendedesign i skolan

Varje dag påverkas vi, och påverkar vi, människor runt omkring oss. Kläderna du bär, ditt humör, ditt tonfall, din ålder, din doft, vilket kön du identifierar dig med, dina intressen ... ja, i princip allt vi gör eller är påverkar hur andra kommer att förhålla sig till oss.

Du är otroligt viktig i din roll som lärare, fritidspedagog, resurs eller vilken roll du nu har i skolan. Du påverkar både kollegor och framför allt många elevers framtid. Ju mer du lär dig om din möjlighet att påverka, desto större sannolikhet till ett gynnsamt utfall där elevernas skoldag kan bli mer lustfylld och spännande, de får studiero och deras motivation, kunskaper och därmed också betyg kan förbättras.

Beteendedesign i skolan är inget färdigt koncept som du följer till punkt och pricka, men det kan ge dig verktygen att skapa den skoldag som du och din omgivning gynnas av. Du kommer sannolikt att känna igen dig i många situationer, medan andra förhoppningsvis kan skapa en positiv aha-upplevelse när du får nya verktyg eller ingångar för att påverka dem.

1. BESLUTFATTANDETS UTMANINGAR s. 11–18

*Hjärnans genvägar • Känslor och omedelbar belöning
Ananas och spetsiga skor • Människan som jägare • Nutidsmänniskan*

Fundera över och testa

I arbetslaget

- Fundera över hur ni reagerar på ny information i arbetslaget. Reagerar ni utifrån känslor eller avvaktar ni och analyserar? Minns du hur du reagerade senast du fick ny positiv eller negativ nyhet eller information?

I arbetslaget och med eleverna

- Hur gör ni för att undvika tankefällor med elever och kollegor? När ny information presenteras – låt alla skriva ned sina tankar på en lapp. Läs upp texten på lapparna och låt varje person fundera tyst kring texten för att sedan diskutera den. Detta kan göras anonymt.
- ”Starkast känsla vinner” brukar det heta. Utmana dig själv i att arbeta med något som väcker känslor hos både kollegor och elever. Läs upp en text, testa heta stolen eller kör en fyrahörn-övning. Diskutera gärna vad det är som ligger bakom deltagarnas känslor.

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på några skolsituationer där det blir tydligt hur de två system som Daniel Kahneman tar upp i sin bok, samspelar.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

2. DOSE – SIGNALSUBSTANSER OCH HORMONER s. 19–24

*Dopamin – motivationsduschen • Oxytocin – relationsduschen
Serotonin – bekräftelseduschen • Endorfiner – lyckoduschen*

Fundera över och testa

I arbetslaget

- Fundera över när du och kollegorna får tillfälle att skratta ihop och känna gemenskap. Prova med att införa brain breaks eller små utmaningar på era möten.
- Hur lyfter du andra kollegor? Bekräfta deras idéer på möten och i informella samtal och pusha dem till att testa sin idé.

Med eleverna

- Hur bekräftar du eleverna i vardagen? Och hur bekräftar eleverna varandra? Låt eleverna göra en personlig hälsning, ha en bäst i test-tävling eller en ”hemlig kompis” under veckan.
- Om du inte känner till konceptet ”hemlig kompis” är det lätt att hitta bra beskrivningar om du googlar lite. I stora drag handlar det om att eleverna drar en lapp med en klasskompis/kollegas namn och har i uppdrag att göra bra saker för just den personen under veckan, utan att avslöja att det är ens hemliga kompis. Det kan vara att man hjälpt hen, lekt med hen, frågat hur hen mår, sagt snälla saker och så vidare.
- Hur skapar du motivation hos eleverna? Prova med att låta eleverna lära varandra saker de är bra på. Varför inte skapa ett gemensamt poängsystem på det de ska lära varandra?

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av signalsubstanser och hormoner när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns med att vi är så lättpåverkade av signalsubstanser och hormoner.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

3. GEMENSKAP

Hur vi påverkas av utseende och likheter s. 25–32

Haloeffekten • Likhets-effekten

Skolutmaningen i boken: Fundera över bedömning och betygsättning. Hur kan haloeffekten och likhetseffekten äventyra en likvärdig bedömning? Testa att göra som på universitet där eleverna får en kod när de skriver prov.

Fundera över och testa

I arbetslaget

- Låt alla i arbetslaget skriva ned tre personliga styrkor och ett personligt utvecklingsområde. Diskutera hur ni kan fördela olika arbetsuppgifter utifrån det ni skrivit ned för att minska arbetsbelastningen och öka arbetsglädjen.
- Hur påverkas arbetslaget av likheter och olikheter? Hur påverkar ålder, intressen och genusaspekten era resonemang i verksamheten? Utmana dig själv med att gruppera dig med, samtala och arbeta med kollegor du vanligtvis inte har kontakt med för att vidga ditt perspektiv. Reflektera över utkomsten.

Med eleverna

- Utmana dig och eleverna att ställa minst en personlig fråga till varandra under en vecka. Efter en månad kör du frågesport i klassen där eleverna gruppvis får svara på frågor om klasskamraterna.
- Gör en mångkamp där olika egenskaper behövs. Utgå från de olika ämnena i skolan. Inför varje deltävling ändrar ni laguppställningen. Låt eleverna utvärdera hur det var att samarbeta med olika elever.
- Hur bemöter du eleverna utifrån haloeffekt och likhet? Utmana både elever och arbetslaget att samtala med hela klassen lika mycket under en hel dag.
- Låt eleverna arbeta med de som är lika och sedan de som är olika de själva. Vilka likheter eller skillnader finns det? Låt eleverna skriva ned sina intressen, familjemedlemmar och kör "alla ni som ..." där eleverna räcker upp handen vid likhet eller olikhet.

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av haloeffekten och likhetseffekten när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka för- och nackdelar det finns kring haloeffekten och likhetseffekten.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

3. GEMENSKAP

Konsten att få med sig andra genom små förfrågningar s. 33–41

Reciprocitet • Foten i dörren • Börja med låga förväntningar • Bjud på lunch

Skolutmaningen i boken: Hur kan du använda metoderna för att stärka dina relationer med eleverna? Utmana dig själv och eleverna i en tävling. Ni får poäng varje gång ni bjuder in en person till ett samtal, en lek eller ställer en fråga kopplat till ämnet.

Fundera över och testa

I arbetslaget

- Hur använder ni reciprocitet i arbetslaget? Utmana dig själv i att hjälpa en kollega per dag i en hel vecka.

Med eleverna

- Hur kan du använda metoderna i kapitlet i klassrummet? Utmana dig själv genom att välja ut ett arbetsområde där du sänker kraven för att komma igång.

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av reciprocitet, låga förväntningar och foten i dörren när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns kring reciprocitet, låga förväntningar och foten i dörren.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

3. GEMENSKAP

Hur vi påverkas av vad andra gör s. 42–50

Åskådareffekten – när vi avvaktar andras beslut • Sociala bevis

Skolutmaningen i boken: Hur arbetar du med sociala bevis i klassrummet? Utmana dig själv i att lyfta de positiva sociala bevisen i klassrummet under en vecka. Lyft de som är bra klasskompisar, gjorde rätt, visa skolarbeten som är bra och så vidare.

Fundera över och testa

I arbetslaget

- Hur använder arbetslaget sociala bevis? Utmana er under två veckor att lyfta positiva exempel från egna och varandras lektioner. Skriv upp dem på en tavla i personalrummet.
- Hur gör ni när ni fattar beslut? Skriv ner era förslag på en lapp för att låta alla förslag lyftas.

Med eleverna

- Låt klassen skriva upp alla framgångsfaktorer de haft under lektionen i slutet av lektionen.

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av åskådareffekten och sociala bevis när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns kring åskådareffekten och sociala bevis.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

3. GEMENSKAP

Att inte kunna bedöma sina egna förmågor eller brister s. 51–60

Dunning-Kruger-effekten • Blind spot bias

Skolutmaningen i boken: Hur gör du för att stötta elever som inte ser sina brister? Be dem skriva ner tre för- och nackdelar gällande sina tankegångar för att undvika en diskussion.

Fundera över och testa

I arbetslaget

- Hur gör ni i arbetslaget för att förhindra nämnda effekter i kapitlet? Be en kollega att under en vecka ifrågasätta dina tankar.

Med eleverna

- Läs exemplen på s. 51 och 52 högt för eleverna. Låt sedan eleverna diskutera i grupp på vilket sätt personerna inte inser sin egen brist eller förmåga. Kan eleverna ge andra mer vardagliga exempel på Dunning-Kruger-effekten?
- Låt eleverna ge förslag på hur man kan samtala med en person som tydligt visar att den inte inser sin egen brist i en särskild situation.

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av Dunning-Kruger-effekten och Blind spot bias när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns kring Dunning-Kruger-effekten och Blind spot bias.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

4. BEKRÄFTELSE

Konsten att få andra att känna sig utvalda s. 61–66

Scarcity-effekten

Skolutmaningen i boken: Hur arbetar ni i arbetslaget med att bekräfta varandra? Skriv varje dag upp tre positiva saker du sagt eller gjort för dina kollegor.

Fundera över och testa

I arbetslaget

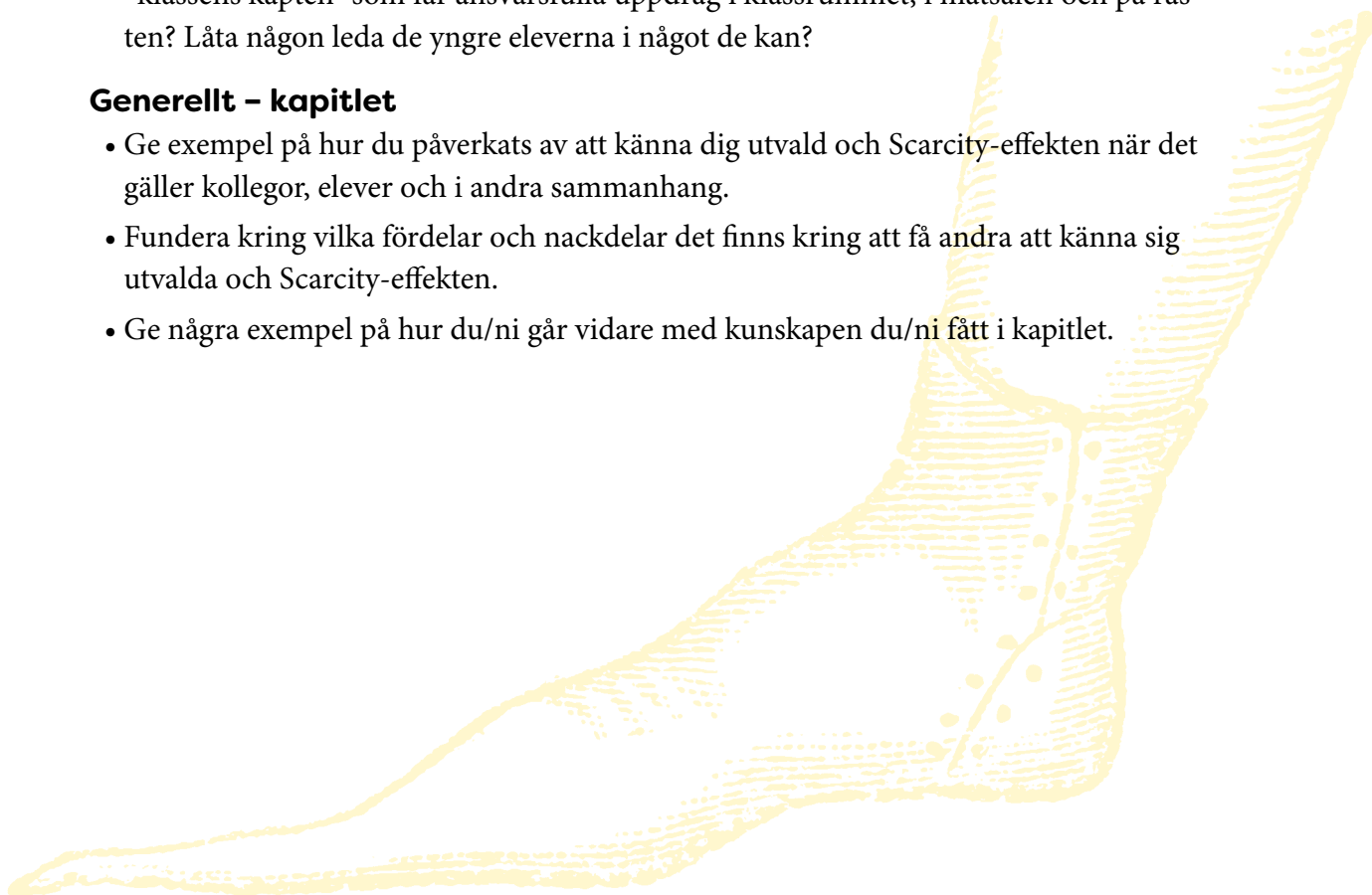
- Hur kan arbetslaget göra så att ert arbete och era möten känns mer exklusiva? Är ni bra på att låta alla komma till tals? Kan ni bli tydligare i att teama ihop er om spännande utvecklingsmöjligheter eller spaningsuppdrag?

Med eleverna

- Hur gör du i klassen för att få eleverna att ibland känna sig utvalda? Kan du välja ut ”klassens kapten” som får ansvarsfulla uppdrag i klassrummet, i matsalen och på rasten? Låta någon leda de yngre eleverna i något de kan?

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av att känna dig utvald och Scarcity-effekten när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns kring att få andra att känna sig utvalda och Scarcity-effekten.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

4. BEKRÄFTELSE

Konsten att göra något intressant s. 67–72

Streisandeffekten

Skolutmaningen i boken: Ge eleverna hemliga skoluppdrag som de ska lösa. Du kan berätta för några få om en rolig lek som ska göras på rasten för att locka dit andra. Du kan låta enstaka elever läsa för de yngre.

Fundera över och testa

I arbetslaget

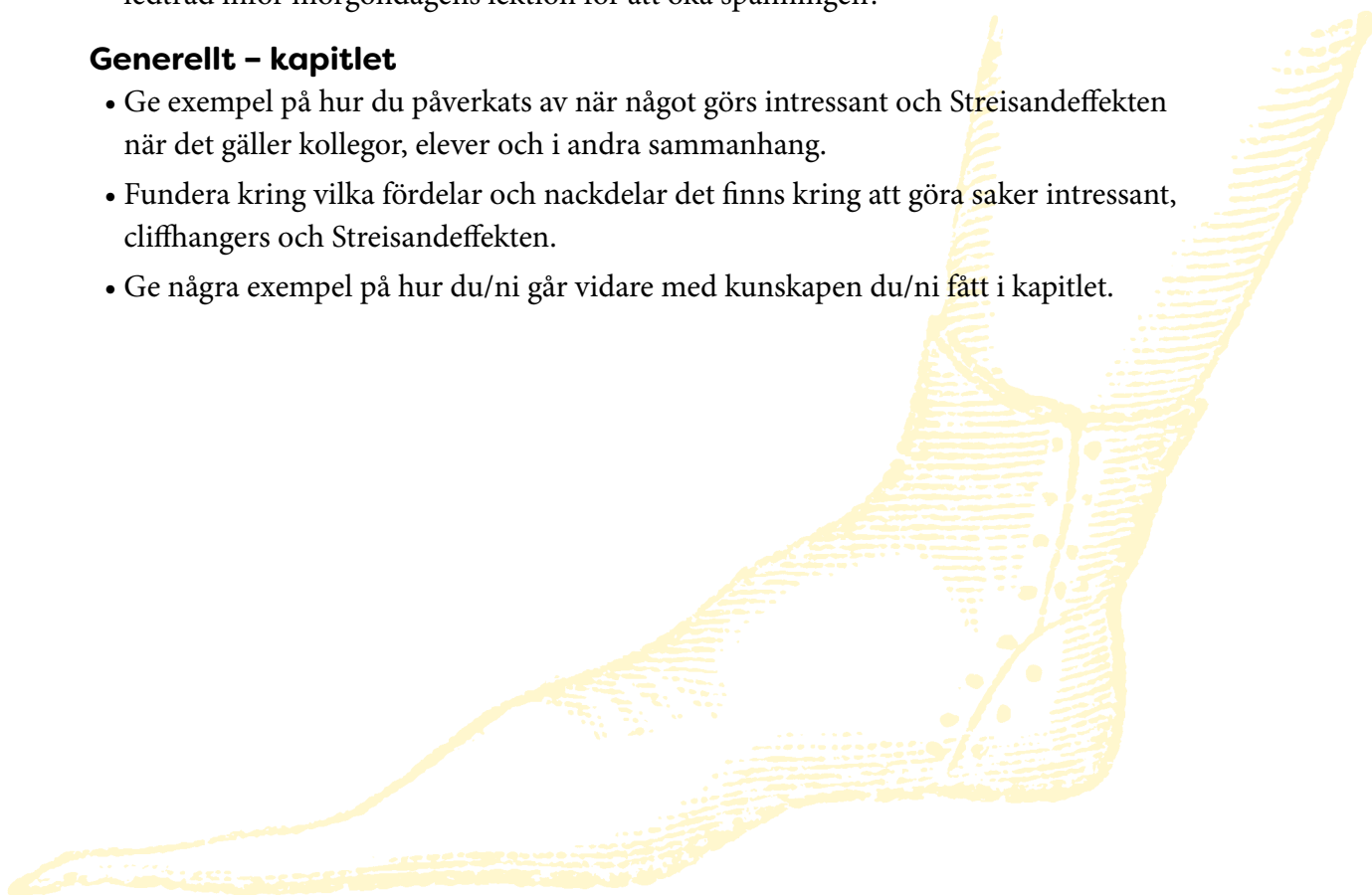
- Hur gör ni i arbetslaget för att skapa en hype kring något? Prova med att ha interna små tävlingar i just ert arbetslag. Testa en rolig onsdagsutmaning i smyg med några få på jobbet.

Med eleverna

- Prova att avbryta när det blir som mest spännande i lektionen. Eller varför inte ge en ledtråd inför morgondagens lektion för att öka spänningen?

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av när något görs intressant och Streisandeffekten när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns kring att göra saker intressant, cliffhangers och Streisandeffekten.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

5. MOTIVATION

Konsten att skapa minnesvärda ögonblick s. 73–79

Peak end rule • Primacy effect

Skolutmaningen i boken: Hur kan ni göra era möten och lektioner mer lustfyllda och minnesvärda? Prova med brain breaks, frågesport eller en femkamp.

Fundera över och testa

I arbetslaget

- Dela med er av era erfarenheter i arbetslaget: Reflektera över en riktigt bra lektionsintroduktion och en riktigt dålig. Diskutera om och hur inläringen och fokus blev bättre eller sämre hos era elever. Hur kan ni göra för att fånga elevernas intresse? Hur skulle en bra avslutning på lektionen eller arbetsområdet kunna se ut?

Med eleverna

- Hur kan du avsluta skoldagen? Är ett roligt Youtube-klipp, ett litet bus eller att kombinera något vanligt med något extra kul något för er?
- Hur startar ni dagen i klassen? Med en pulshöjande lek på skolgården, disco i klassrummet eller roliga historier kanske?

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av minnesvärda ögonblick, peak end rule och en bra start när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns kring minnesvärda ögonblick, peak end rule och en bra start.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

6. GLÄDJE

Att bryta invanda mönster s. 80–86

Status quo bias

Skolutmaningen i boken: Vilka vanor vill ni ändra i klassen? Ska ni börja vissa lektioner utomhus, ha samarbetsövningar varje onsdag efter lunchen eller ska alla hälsa på varandra i början av varje dag?

Fundera över och testa

I arbetslaget

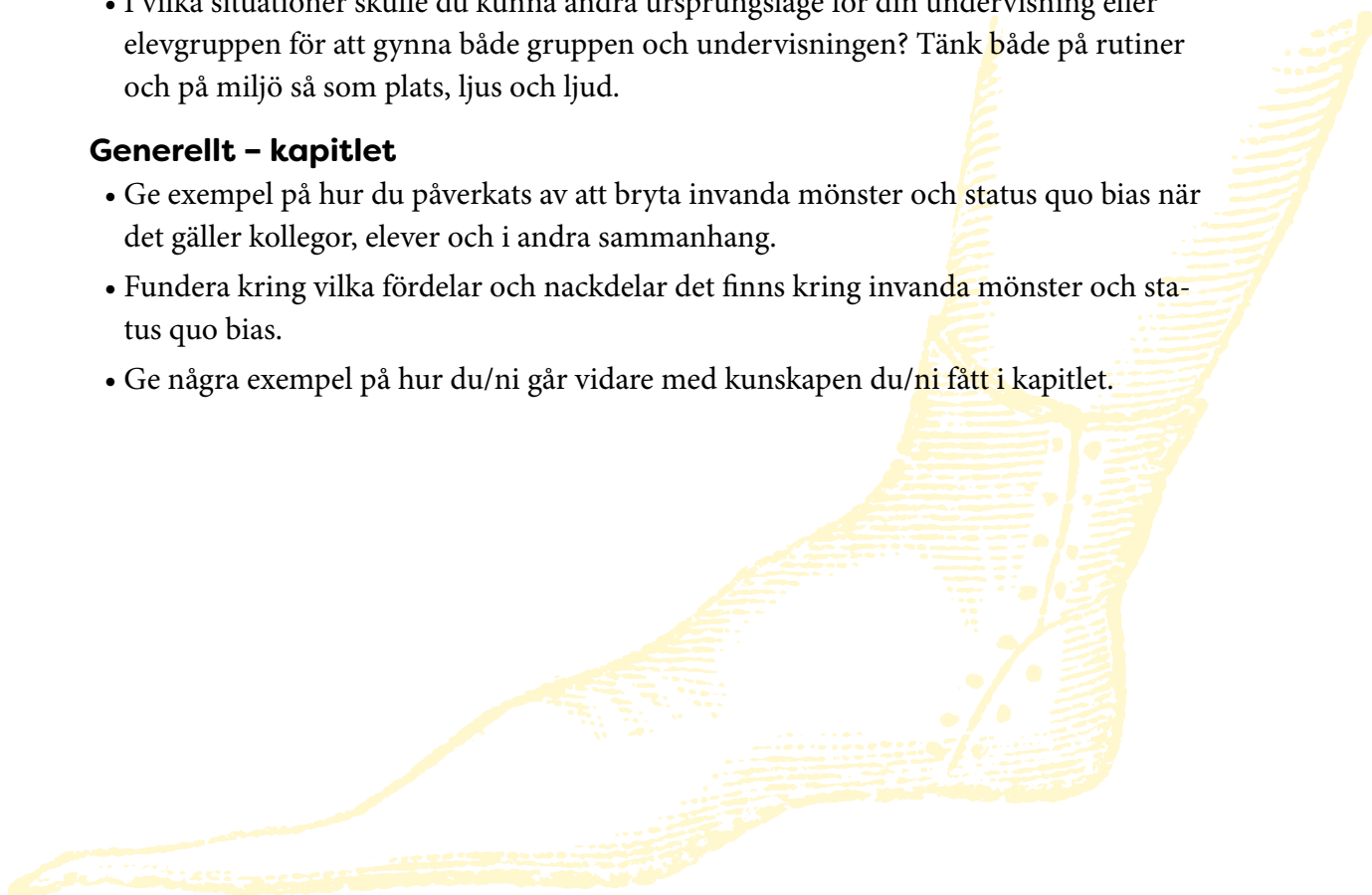
- Vilka vanor kan ni ändra på gällande era arbetslagsmöten? Är det dags för utemöten och walk and talks?

Med eleverna

- Hur ser klassrummet ut? Är det dags att ta bort vissa möbler och se till att det blir ett aktivt klassrum?
- I vilka situationer skulle du kunna ändra ursprungsläge för din undervisning eller elevgruppen för att gynna både gruppen och undervisningen? Tänk både på rutiner och på miljö så som plats, ljus och ljud.

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av att bryta invanda mönster och status quo bias när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns kring invanda mönster och status quo bias.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

6. GLÄDJE

Konsten att beröra s. 87–92

Storytelling – ett sätt att förenas

Skolutmaningen i boken: Storytelling används redan flitigt i undervisning av många lärare. Kanske använder både du och dina kollegor det? Samla exempel tillsammans. Hur förmedlar du ditt budskap på lektionen? Sätt dig i en cirkel med eleverna, ha med rekvisita och berätta en historia som anknuter till arbetsområdet.

Fundera över och testa

I arbetslaget

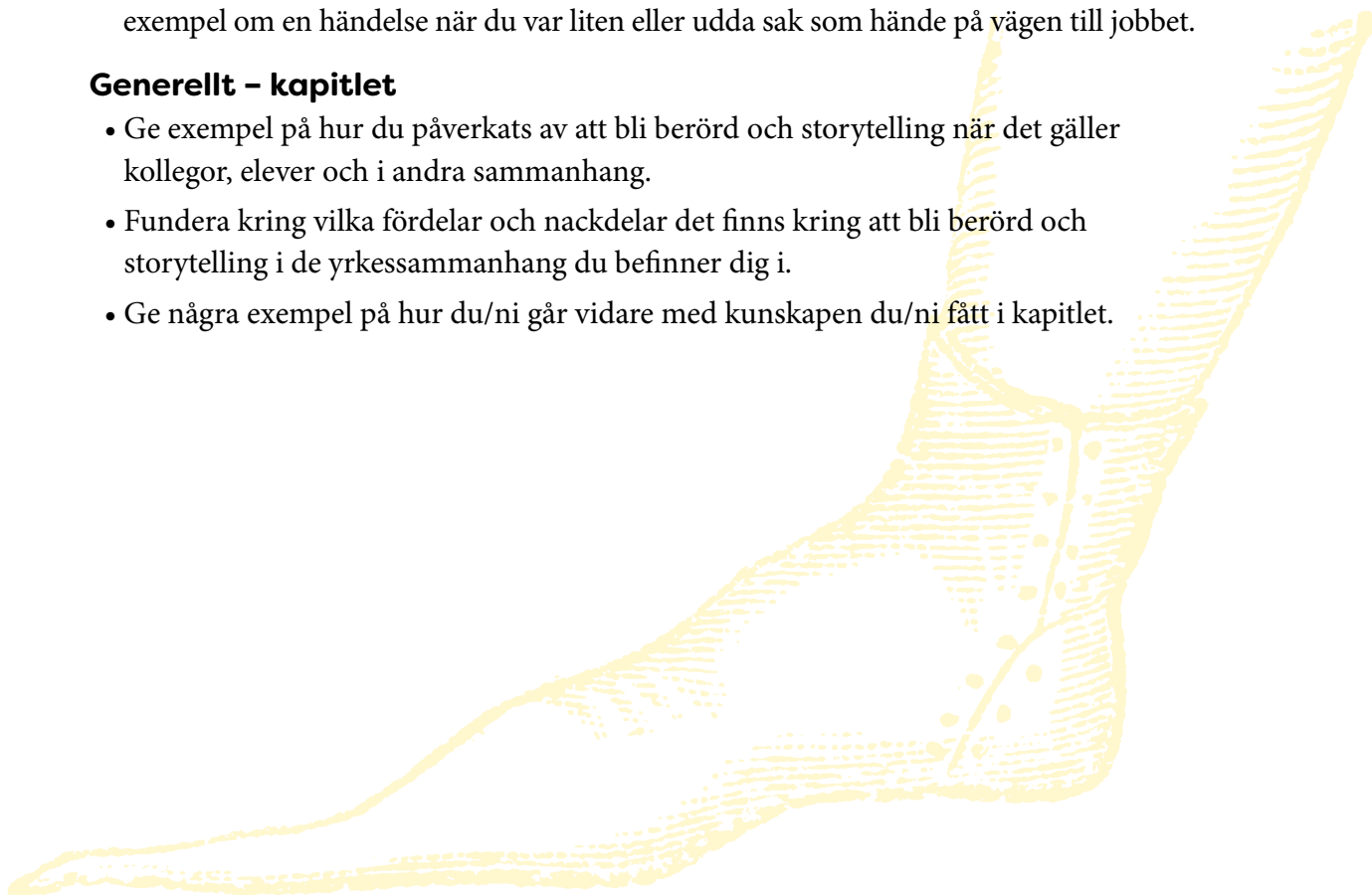
- Hur använder du storytelling i arbetslaget? Utmana dig själv genom att använda berättelser eller anekdoter för att tydliggöra det du menar.

Med eleverna

- Använd dig av berättelser i mötet med eleverna för att stärka er relation. Berätta till exempel om en händelse när du var liten eller udda sak som hände på vägen till jobbet.

Generellt – kapitlet

- Ge exempel på hur du påverkats av att bli berörd och storytelling när det gäller kollegor, elever och i andra sammanhang.
- Fundera kring vilka fördelar och nackdelar det finns kring att bli berörd och storytelling i de yrkessammanhang du befinner dig i.
- Ge några exempel på hur du/ni går vidare med kunskapen du/ni fått i kapitlet.

7. AVSLUT – LE FINALE

s. 93–95

Även om bokens kapitel antyder att det är nu det är slut så är det här bara början. Det här är the never ending story. En resa som kan göras om och om igen. Vi hoppas att ni har haft roligt under er resa. Kanske är det nu läge att sammanfatta den resan:

- Vad gick bra?
- Vad var svårt?
- Vad var roligt?
- Vad var tråkigt?
- Vilka förändringar har vi gjort som vi vill fortsätta att ta med oss?
- Vad kan vi fortsätta att utveckla tillsammans?

Kanske har ni börjat smått i arbetslaget och kan applicera detta på en större personalgrupp, eller börjat i en liten elevgrupp och kan gå vidare via hela klasser till alla elever på skolan? Prova utmaningarna igen! Tänk ett varv till! Skapa något eget tillsammans med just dina elever och kollegor. För oavsett om ni har börjat med en liten elevgrupp, i arbetslaget eller i hela skolan så kommer just era enskilda handlingar att göra skillnad och göra det värt resan igen.

